

Time: 3 Hours

Total Marks: 100

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B.** 1. All questions are compulsory. Attempt Sub question (A) or (B) of Question no. 5.
2. Figures to the right indicate full marks.
3. Students answering in the regional language should refer in case of doubt to the main text of the paper in English.
4. Draw neat diagrams wherever necessary.

Q1. Answer any TWO questions of the following.

20

- Describe the scope of Industrial Economics.
- Explain the meaning and types of diversification.
- Discuss the causes of industrial combinations.

Q2. Answer any TWO questions of the following.

20

- Explain Sargent Florence's inductive theory.
- Discuss the advantages and disadvantages of decentralisation.
- What are the indicators of regional disparity?

Q3. Answer any TWO questions of the following.

20

- Explain the concept and measurement of Industrial Productivity.
- What are the aspects of rationalization?
- Discuss the meaning and causes of Industrial Sickness.

Q4. Answer any TWO questions of the following.

20

- Describe the role of Public Sector.
- What are the problems faced by Small-Scale Industries?
- Explain the role of Multinational Corporations (MNCs) in Indian Economy.

Q5. A) Write short notes on any TWO of the following.

20

- Meaning and Types of Co-operatives.
- Five Year plans and Regional Developments.
- Factors affecting industrial productivity.
- Sources of Industrial Finance.

OR

B) Multiple choice questions, select an appropriate option.

20

- Which of the following are not the challenges of Indian private sector?
 - Inadequate diversification
 - High finance and credit
 - Industrial disputes
 - Unnecessary control

- 2) When India adopted new economic policy, which is called LPG?
a) 1991 b) 1951 c) 1971 d) 2001
- 3) The principle of “Self help and mutual Aid” and “Each for all and all” for each is related to.....
a) Private organization
b) Government organization
c) Co-operative organization
d) Non-government organization
- 4) Which of following sector where peoples come together to achieve common objectives?
a) International sector
b) Co-operative sector
c) Government sector
d) Private sector
- 5) The management of a cooperative organization is vested in the hands of the managing committee elected by the member on the basis of
a) One member-one vote
b) Two member-one votes
c) Votes on the basis of shares held by any member
d) There is no voting power to member
- 6) Which of the following are the factor responsible for choosing appropriate location of an industry?
a) Availability of labour
b) Availability of raw material
c) Transportation
d) All of above
- 7) Which of the following factor are responsible for sugarcane industry?
a) Temperature between 20 degree to 26 degree Celsius
b) Temperature between 10 degree to -10 degree Celsius
c) Both a and b correct
d) Neither a nor b correct
- 8) The weber’s theory is related to
a) Industrial location
b) International trade
c) Intra- industry trade
d) Labour location
- 9) The weber’s theory mainly focuses on
a) Transport cost
b) Labour cost
c) Both a and b are correct
d) Neither a nor b is correct
- 10) In the theory of weber’s, which are the primary factors?
a) Transport cost
b) Labour cost
c) Both transport and labour cost
d) Agglomerative factors
- 11) Which of the following factors governed the ability to work?
a) Education b) Experience
c) Training d) All of above

- 12) Which of the following is not the external causes of industrial sickness?
- a) Wrong choice of technology
 - b) General recessionary trend
 - c) High price of inputs
 - d) Non-availability of raw material
- 13) Which of the following are the internal causes of industrial sickness?
- a) Lack of finance
 - b) Marketing problem
 - c) Both a and b are correct
 - d) Both a and b are not correct
- 14) Dr omkar Goswami committee was related to
- a) New economic policy
 - b) Industrial sickness
 - c) International trade
 - d) Intra state trade
- 15) SICA Amendment Act, 1994 was related to.....
- a) Multi-national companies
 - b) National companies
 - c) Sick industrial companies
 - d) Singapore industrial companies
- 16) When the government of India established a “Disinvestment Commission”?
- a) 1991
 - b) 1996
 - c) 2021
 - d) 2023
- 17) which of the following are the challenges of rural industrialization?
- a) Technology multiplicity
 - b) Nature of employment
 - c) Access to credit
 - d) All of the above
- 18) Which of the following are the merits of MNCs?
- a) Job Creation
 - b) Automatic Inflow of foreign Money
 - c) Technical development
 - d) All of above
- 19) Which of the following are the source of industrial finance?
- a) Commercial Bank
 - b) Shares
 - c) Debentures
 - d) All of above
- 20) Which of the following are not demerit of MNCs?
- a) Job creation
 - b) Domestic industries in danger
 - c) Profit repatriation
 - d) No benefit to the poor

(मराठी रुपांतर)

वेळ: 3 तास

एकूण गुण: १००

कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.

सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. प्रश्न क्र. ५ मध्ये (अ) व (ब) उप प्रश्नांमधील कोणताही एक उप प्रश्न सोडवा.

२. उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.

३. प्रादेशिक भाषेत उत्तर देणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी शंका असल्यास पेपरच्या मुख्य मजकुराचा इंग्रजीमध्ये संदर्भ द्यावा.

४. आवश्यक तेथे नीटनेटक्या आकृत्या काढा.

प्र १. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

२०

- अ) औद्योगिक अर्थशास्त्राच्या व्याप्तीचे वर्णन करा.
- ब) विविधीकरणाचा अर्थ व प्रकार समजावून सांगा.
- क) औद्योगिक संयोजनाच्या कारणांची चर्चा करा.

प्र २. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

२०

- अ) सार्जेंट फ्लॉरेन्सचा प्रेरक सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ब) विकेंद्रीकरणाचे फायदे आणि तोटे यांची चर्चा करा.
- क) प्रादेशिक असमानतेचे निर्देशक काय आहेत?

प्र ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

२०

- अ) औद्योगिक उत्पादकतेची संकल्पना आणि मापन स्पष्ट करा.
- ब) तर्कशुद्धीकरणाचे पैलू कोणते आहेत?
- क) औद्योगिक आजाराचा अर्थ आणि कारणे चर्चा करा.

प्र ४. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

२०

- अ) सार्वजनिक क्षेत्राच्या भूमिकेचे वर्णन करा.
- ब) लघुउद्योगांना कोणत्या समस्यांना तोंड द्यावे लागते?
- क) भारतीय अर्थव्यवस्थेतील बहुराष्ट्रीय कंपन्यांची (MNCs) भूमिका स्पष्ट करा.

प्र ५. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर थोडक्यात टिपा लिहा.

२०

- अ) सहकारी संस्थांचा अर्थ आणि प्रकार.
- ब) पंचवार्षिक योजना आणि प्रादेशिक विकास.
- क) औद्योगिक उत्पादकतेवर परिणाम करणारे घटक.
- ड) औद्योगिक वित्ताचे स्रोत.

किंवा

२०

ब) खालील बहु पर्यायी प्रश्नांसाठी योग्य पर्याय निवडा.

- 1) खालीलपैकी कोणती आव्हाने भारतीय खाजगी क्षेत्रासमोर नाहीत?
 - अ) अपुरी विविधता
 - ब) उच्च वित्त आणि पत
 - क) औद्योगिक विवाद
 - ड) अनावश्यक नियंत्रण
- २) भारताने नवीन आर्थिक धोरण कधी स्वीकारले, ज्याला एलपीजी म्हणतात?
 - अ) १९९१ ब) १९५१ क) १९७१ ड) २००१
- 3) “स्वयंमदत आणि परस्पर मदत” आणि “प्रत्येकासाठी आणि सर्वासाठी” हे तत्त्व शी संबंधित आहे.
 - अ) खाजगी संघटना
 - ब) शासकीय संघटना
 - क) सहकारी संघटना
 - ड) अशासकीय संघटना
- 4) खालीलपैकी कोणते क्षेत्र आहे जेथे लोक समान उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी एकत्र येतात?
 - अ) आंतरराष्ट्रीय क्षेत्र
 - ब) सहकारी क्षेत्र
 - क) शासकीय क्षेत्र
 - ड) खाजगी क्षेत्र
- 5) सहकारी संस्थेचे व्यवस्थापन च्या आधारे सदस्याने निवडलेल्या व्यवस्थापकीय समितीच्या हातात असते.
 - अ) एक सदस्य-एक मत
 - ब) दोन सदस्य - एक मत
 - क) कोणत्याही सदस्याच्या समभागांच्या आधारावर मते
 - ड) सदस्याला मतदानाचा अधिकार नाही.
- 6) उद्योगाचे योग्य स्थान निवडण्यासाठी खालीलपैकी कोणते घटक जबाबदार आहेत?
 - अ) मजुरांची उपलब्धता
 - ब) कच्च्या मालाची उपलब्धता
 - क) वाहतूक
 - ड) बरील सर्व
- 7) खालीलपैकी कोणता घटक ऊस उद्योगासाठी जबाबदार आहे?
 - अ) 20 अंश ते 26 अंश सेल्सिअस तापमान
 - ब) 10 अंश ते -10 अंश सेल्सिअस दरम्यान तापमान
 - क) अ आणि ब दोन्ही बरोबर आहेत
 - ड) a किंवा b दोन्हीही बरोबर नाहीत.

- 8) वेबरचा सिद्धांतशी संबंधित आहे.
अ) औद्योगिक स्थान
ब) आंतरराष्ट्रीय व्यापार
क) आंतर-उद्योग व्यापार
ड) कामगार स्थान
- ९) वेबरचा सिद्धांत प्रामुख्याने यावर केंद्रित आहे.
अ) वाहतूक खर्च
ब) मजुरीचा खर्च
क) a आणि b दोन्हीही बरोबर आहेत
ड) a किंवा b दोन्हीही बरोबर नाहीत.
- 10) वेबरच्या सिद्धांतामध्ये, प्राथमिक घटक कोणते आहेत?
अ) वाहतूक खर्च
ब) मजुरीचा खर्च
क) वाहतूक आणि कामगार खर्च दोन्ही
ड) एकत्रित घटक
- 11) खालीलपैकी कोणते घटक कार्य करण्याची क्षमता नियंत्रित करतात?
अ) शिक्षण
ब) अनुभव
क) प्रशिक्षण
ड) वरील सर्व
- 12) खालीलपैकी कोणते औद्योगिक आजाराचे बाह्य कारण नाही?
अ) तंत्रज्ञानाची चुकीची निवड
ब) सामान्य मंदीची प्रवृत्ती
क) निविष्टांची उच्च किंमत
ड) कच्च्या मालाची अनुपलब्धता
- 13) औद्योगिक आजाराची अंतर्गत कारणे खालीलपैकी कोणती आहेत?
अ) वित्त अभाव
ब) विपणन समस्या
क) a आणि b दोन्ही योग्य आहेत.
ड) a आणि b दोन्ही योग्य नाहीत.
- 14) डॉ ओंकार गोस्वामी समितीशी संबंधित होती.
अ) नवीन आर्थिक धोरण
ब) औद्योगिक आजार
क) आंतरराष्ट्रीय व्यापार
ड) राज्यांतर्गत व्यापार
- 15) SICA सुधारणा कायदा, 1994शी संबंधित होता.
अ) बहु-राष्ट्रीय कंपन्या
ब) राष्ट्रीय कंपन्या
क) आजारी औद्योगिक कंपन्या
ड) सिंगापूर औद्योगिक कंपन्या

- 16) भारत सरकारने "निर्गतवणूक आयोग" कधी स्थापन केला?
अ) १९९१ ब) १९९६ क) २०२१ ड) २०२३
- 17) ग्रामीण औद्योगिकीकरणासमोरील आव्हाने खालीलपैकी कोणती आहेत?
अ) तंत्रज्ञान बहुगुणितता
ब) रोजगाराचे स्वरूप
क) पत प्रवेश
ड) वरील सर्व
- 18) खालीलपैकी कोणते बहुराष्ट्रीय कंपन्यांचे गुण आहेत?
अ) रोजगार निर्मिती
ब) परकीय पैशाचा स्वयंचलित प्रवाह
क) तांत्रिक विकास
ड) वरील सर्व
- 19) खालीलपैकी कोणते औद्योगिक वित्तपुरवठा स्रोत आहेत ?
अ) व्यावसायिक बँक ब) समभाग
क) डिबेंचर्स ड) वरील सर्व
- 20) खालीलपैकी कोणते बहुराष्ट्रीय कंपन्यांचे दोष नाहीत?
अ) रोजगार निर्मिती
ब) देशांतर्गत उद्योग धोक्यात
क) नफा परतावा
ड) गरिबांना कोणताही फायदा नाही
